

Warszawa, d. 20/X 1919 r.

Naczelne Dowództwo W. P.

Oddział II

Sekcja Wojsk.-Dyplomat.

/ SZTAB GŁÓWNY /

Bw/7 No.13979/11

DO

GENERALNEJ ADJUTANTURY NACZ.WODZA

W W a r s z a w i e

W załączeniu przesyła się do wiadomości raport No.265
z dnia 22/VI r.b. pułkownika Czumy, Dowódcy Wojsk Polskich na Syber
ji.-

I załącznik

NACZELNE DOWÓDZTWO WOJSK POLSKICH
ADJUTANTURA GŁÓWNA

WARSZAWA
L. 1787/91 dnia 31/X 1919 r.
1. załącz. Wydział.

Potulski
Szef Oddziału II

PILSUDSKI
INSTITUTE
ARCHIVES
New York

DOWODCA

WOJSK POLSKICH

we Wschodniej Rosji.

dnia 22 czerwca 1919.

Nr. 263.

Od p i s.

Do

N a c z e l n e g o W o d z a

Jenerała H a l l e r a

Warszawa.

1787/5

R A P O R T.

Ogólna liczba Wojsk i liczba poszczególnych rodzajach i etaty uwidoczniła w załączonym wykazie stanu. Napływ ochotników w miesiącu maju wynosił około 500, liczniejszemu napływowi stoi na przeszkodzie niewyjaśniona sytuacja tutejszego wojska, brak wiadomości i rozkazów z kraju oraz obecne stosunki wśród tutejszego społeczeństwa, jak również ostatnio wydany przez Radę Ministrów Rządu rosyjskiego /omskiego/ zakaz zwalniania z armji rosyjskiej. Z wykazanych tutaj sił, trzeci pułk strzelców od miesiąca objął ochronę linii kolejowej Nowo-Nikołajewsk - Barabińsk - Słowgorod 720 wiorst. Przestrzeń ta narazie w stosunku do innych nie jest zagrożona, chociaż nie brak pojedynczych wystąpień bolszewickich. W najbliższym czasie zamierzam zmienić pułk trzeci przez pułk drugi, by temu pierwszemu dać możliwość odpoczynku i wzięcia udziału w ogólnych ćwiczeniach sztykowych i polowych. Reszta sił polskich zgrupowana jest w Nowo-Nikołajewsku w kwaterach w porę letnią zupełnie odpowiednich, lecz nie całkiem odpowiadających w porę zimowej.

UMUNDUROWANIE i UZBROJENIE.

Umundurowanie wprowadza się wedle przywiezionych przez majora Okulicza wzorów /forma francuska, kolor niebieski, rogatywki/. Już obecnie przygotowuje się zapas rzeczy ciepłych jak ciepła bielizna, kożuchy, papachy i walonki. Zamówienia przeprowadza i wykonuje generał

PILSUDSKI
INSTITUTE
ARCHIVES
New York

464

406

Janin. Uzbrojenie ujednastajnia się na karabiny systemu japońskiego i rewolwery tegoż systemu. Obiecane przez Janin armaty dotąd nie nadeszły. Przystąpiłem do szerszego zakupu koni, na który to cel przewidziana była w budżecie na II kwartał kwota 8.000.000 rubli /kurs rubla zmienny obecnie równa się 24 centimów/. Cena konia od dwu do pięciu tysięcy rubli. Również poczyniono kroki dla zaopatrzenia wojska w wozy dwu i cztero-kołowe.

NASTRÓJ.

Nastrój wojska zadawalniający, choć niebrak z zewnątrz agitacji bolszewickiej, która wykorzystując tęsknotę żołnierza i brak rozkazów i wieści z kraju przedstawia, że armja polska jest bezcelowa, że Rząd krajowy nie życzy sobie tutaj armji i nakłania do opuszczenia szeregów i przedzierania się do kraju. Ze agitacja ta dotąd poważniejszych rezultatów nie odniosła zawdzięczać należy sile moralnej i duchowi patryjotycznemu naszych żołnierzy. Złe oddziaływającym czynnikiem są również stosunki w wojsku czeskim rozmieszczonem obecnie na linii kolejowej. N. Nikołajewsk - Irkuck. Za daleka może demarkatyzacja armji doprowadziła do rozluźnienia dyscypliny wojskowej i w ostatnim właśnie czasie jeden z pułków czeskich zaaresztował oficerów i sam wybrał sobie pułkowodzców, żądając natychmiastowego powrotu do kraju. Incydent pomyślnie zlikwidowano, zachodzi jednak obawa, że podobne wypadki będą się powtarzać. Z gazet zagranicznych i z przybyłej obiednie gazety z Paryża Polak z lutego 1919 r. dowiedzieliśmy się o zachowaniu Czechów w sprawie Słazka Cieszyńskiego, co wpłynęło na pewne oziębienie dobrych dotychczas stosunków, do utrzymywania których zmuszały nas tutejsze warunki i usposobienia tak miejscowych jak i obcych czynników, jednakie dla nas, jak i dla Czechów. Pomimo to przynajmniej zewnętrznie staram się o utrzymanie dobrych stosunków we własnym interesie. My sami bowiem jesteśmy za słabi wobec różnych zakusów

na które także narażeni są i Czesi. To wspólne niebezpieczeństwo zmusza do liczenia się wzajemnie na pewną pomoc. W szczególności nie możemy się poszczycić sympatją ludności ani Rządu rosyjskiego. Część reakcyjna dotąd nie mogąca się pogodzić z utratą Polski, niechętnie patrzy na nasz wzrost liczebny, niebranie udziału we walkach na froncie, najchętniejby nas rozbroiła i internowała. Część bolszewicka dotąd silnie reprezentowana i ruchliwa, o czym świadczą wystąpienia i zaburzenia na terenie całej prawie Syberji i liczne przypadki niszczenia linii kolejowej oraz napady na pociągi, widzi w samem naszym istnieniu podporę /imperjalizmu rosyjskiego i dąży do naszego usunięcia w ten czy inny sposób;: narazie ograniczając się do agitacji i odezw. Drobne tu siły serbskie zupełnie zdemoralizowane przesunięte zostały na wschód.

Przed 2-ma tygodniami zgłosił się do mnie tutejszy oddział Rady Litewskiej z prośbą o pozwolenie utworzenia przy Wojskach Polskich oddziału litewskiego. Prośbę tę poparli oficerowie litwini. Przedstawiłem sprawę pułkownikowi Le Magnen, który nic nie miał przeciwko udzieleniu zezwolenia. W wojsku polskiem służy dotychczas jedna kompanja /7-ma I-szego pułku 10 oficerów - 250 żołnierzy/ Litwinów. Brała ona udział w walkach I-go pułku na froncie, zachowała się nader dzielnie, nie dając nigdy powodu do podejrzwania o separatyzm narodowy. Prawdopodobnie powodem wymienionej prośby były wiadomości o utworzeniu państwa litewskiego i wspólnych działaniach wojska polskiego i litewskiego przeciw bolszewikom na froncie litewskim. Propozycję Rady Litewskiej przyjąłem pod warunkiem zatwierdzenia przez kompetentne władze. Z sił litewskich istniejących przy naszym wojsku i ochotników spodziewa się Rada Litewska utworzyć 2 - 3 bataljony. Wedle projektu, oddział litewski, byłby gospodarczo zależnym od władz wojskowych polskich, odrębność istniałaby tylko w komendzie litewskiej i odznacze-

narodowych. O stanie rzeczy donosiłem w ostatniej depeszy. Dochodzą mnie wiadomości, że generał Janin zobowiązał się wobec Rządu Kołczaka, iż dywizja polska wyjdzie na front w pierwszych dniach września. Odpowiedziałem na wystosowa- ne do mnie w tym kierunku zapytanie, że siły wojskowe polskie, nawet po skompletowaniu weznę udział w walkach tylko na wyraźny rozkaz Rządu krajowego. Muszę się bowiem liczyć z nastrojem żołnierzy, stosunkami na froncie, które, jak dotąd, są nader dla Rządu Kołczaka niepomyślne, nie dają gwarancji osiągnięcia większych rezultatów i ewentualnego przebicia się do kraju. Natomiast pewnem jest, że siły polskie przy takim "ratowaniu sytuacji" powoli stopnieją i pokruszą się. Sądzę nadto, że nie wolno mi na własną odpowiedzialność brać na siebie po części bezcelowe szafowanie polską krwią.

STOSUNKI SPOŁECZNE.

W społeczeństwie polskiem tutejszem zapanowała od pewnego czasu zupełna dezorganizacja. Opisany bliżej w poprzednim pisemnym raporcie Polski Komitet Wojenny /P.K.W./ i Polski Komitet Narodowy /P.K.N./ rozpoczęły w ostatnim czasie formalną walkę agitacyjną o wpływy i przedownictwo ; walka toczy się nie tylko w gazetach polskich lecz i rosyjskich. /Załącznik/. Jednym i drugim chodzi o kierownictwo tutejszem społeczeństwem i wpływy na wojsko, zyskanie sobie przedstawicielstwa państwowego. Wynikiem walk jest podzielenie się społeczeństwa na 3 grupy, popierające P.K.W. lub P.K.N. i grupa obojętna. Obie grupy starają się o uzyskanie uznania tutejszych władz wzajemnie siebie dyskredytując, co miało ten tylko skutek, że Władze odmawiają uznania obydwu i cofają jedno za drugim wydane na korzyść Polaków rozporządzenia /przestają zwalniać z Wojska, zamykają jeńców Polaków napowrót w obozy/.

Nie mogąc dopuścić we wojsku do rozpolitykowania się i wytworzenia się partji ~~XXXXXXXXXXXXXX~~ politycznych, muszę się trzymać zdaleka od obydwu partji. Starania moje, by osiągnąć ~~złanie się obu grup i utrzymać jakieś~~

gnąć zlanie się obu grup i utrzymać jakiś jednolity, mający większe znaczenie organ, rozbiły się o opór ze strony P.K.W. Ostatnio musiałem przejść na Wojsko wypłatę zapomóg rodzinom wojskowych uskutecznianą dotąd przez P.K.W. Półskiemu Komitetowi Wojennemu, brak na to odpowiednich funduszy, Francuzi takowych im nie wypłacają, nie mając wiary w użycie tych funduszy na przeznaczony cel. Kwota tychże zapomóg wyniesie obecnie do 150.000 rubli. Przepisy o wypłacie zapomóg załączam /Załącznik/. P.K.W. żądało na wypłatę zapomóg 350.000 rubli, na co obracano nadwyżkę 200.000 rub. nie wiem. Nadto P.K.W. wypłacało zapomogi różnym konkubinom /Rosjankom/ i dzieciom nieślubnym /Rosjanek/, przez co nie tylko obarczało Skarb Polski, lecz przyczyniało się do różnych nielegalnych związków, jak konkubinaty, dwużeństwa i t.d. Wypłata zapomóg odbywa się zapomocą urządzonych już dla rekrutacji po całej Rosji i wschodniej Syberji przy ~~XXIX~~ Wydziale mobilizacyjnym Sztabu punktów zbórnych.

Ten stan społeczny wymaga bezwłocznego wyznaczenia przedstawiciela Polski, na które to stanowisko najlepiej przysłać kogoś z Kraju, wyznaczony bowiem z tutejszych Polaków będzie już z góry miał przesadzoną nieufność jednej z grup, co bodaj nie wpłynie na zmniejszenie jego autorytetu u władz miejscowych i zagranicznych. O potrzebie tej już kilkakrotnie w raportach i przez kurjerów wspominałem.

ZWIĄZEK z KRAJEM. -----

W ostatnich czasach otrzymałem rozkazy Pana Jenerała Nr. 1 do 15 i Nr. 19 i kilka numerów gazety "Polak" z Paryża natomiast nie otrzymuję odpowiedzi na kwestje poruszone w moich telegramach. Jedną z najbardziej piekących jest kwestja odezwy ze strony tak dawno istniejącego Rządu Polskiego. Milczenie jego żołnierze tłumaczą sobie nieaprobowaniem tut. wojska i zupełną beztroską na losy tutejszych Polaków, a nadmienić muszę, że taki stan rzeczy podsycany tęsknotą, pragnieniem szybkiego powrotu, agitacjami bolsze-

wickiem i panującymi tak w rosyjskiej jak i czeskiej armji stosunkami, może doprowadzić do wcale niepożądanych objawów, którym Dowództwo nie tylko przeciwdziałać, lecz i za nie odpowiadać nie może. Dla naszego żołnierza wystarczyłoby parę ciepłych słów zachęty, aprobata dotychczasowej działalności, wezwanie do wytrwania, uregulowanie korespondencji z Krajem i rodzinami, zapewnienie szybkich i autentycznych wiadomości z Kraju. Odpowiednie załatwienie wymienionych kwestji miałoby ogromne znaczenie dla liczbnego wzrostu Wojska Polskiego tutaj i dla lepszej orjentacji tu społeczeństwa polskiego. Jedną bowiem z przeszkód liczniejszego napływu ochotników jest niepewność wywołana brakiem wiadomości i rozkazów z kraju, która pozwala na szerzenie tego rodzaju dziwnych pogłosek np., że wojsko tworzy samowolnie Dowódca wbrew życzeniu Rządu Krajowego, że kraj wzywa wszystkich do domu, a tylko z winy Dowódcy tak wojsko jak i wygnańcy muszą cierpieć tu na Syberji, że Dowództwo nie poddaje się rozkazom krajowym, że Dowództwo samowolnie zawarło traktat z Francuzami, na mocy którego wojsko polskie ta francuskie pieniądze strzeże francuskich interesów, że do kraju wojska nie puszcza bo jest za nadto reakcyjne lub bolszewickie i masa innych, z którymi walka i których sprostowanie jest nader trudne, musi być bowiem gołosłowne, nie poparte odpowiednimi źródłami. Ze swej strony wysyłam za wiedzą i zgodą gen. Janin depesze sytuacyjne w okresach 15 dniowych, kurjerów przez front lub Archangielsk o co miesiąc raz em z kurjerem francuskim kurjera z począ od Wojska i społeczeństwa, raportami i sprawozdaniami wojskowymi, jak dotąd jednak daremnie czekam odpowiedzi lub przybycia kurjera, którego wysłanie przez front lub Archangielsk wobec powrotu masy jeńców wojennych Rosjan nie przedstawia wielkiej trudności. Dotąd wysłałem przez front ~~kurjerów~~ w lutym b.r. chorążego Robakiewicza, podporucznika Wawrzyckiego, w maju wyjechał przez Amerykę kapitan Marcinek, a za nim podpułkownik Wolikowski, obaj ze szczegółowymi raportami pisemnymi i relacjami; 19-go tego miesiąca odjechali przez Archangielsk mierzman Giedgowd

i podporucznik Krygowski, nie mam jednak potwierdzenia, czy i który z nich dotarł do celu, wysłani bowiem jeszcze w styczniu Skorupski i Baranowski, o których Pan Jenerał wspominał wyjechali z ramienia P.K.W.

Bliższe wiadomości o tutejszych stosunkach społecznych i politycznych oraz wykazy wojskowe zawarte są w dołączonych załącznikach.

/podpis/. Dowódca Wojsk Polskich
we Wschodniej Rosji
Pułkownik

/Stempel./

/-/ CZUMA.

Sztab Dowództwa
Wojsk Polskich
we Wschodniej
Rosji.

Za zgodność:

